

Í MELDRINUM

Janus Dam Guttesen

Stríðist ímóti ósjónligum vanda

– Nú orki eg ikki at tiga longur, sjálvt um eg veit, at yvirmaktin er øgiliga stór, sigur havnarmaðurin, Janus Dam Guttesen, sum nú er farin í hernað ímóti einum vanda, sum tað hvørki ber til at síggja, hoyra, smakka ella lukta

Tekstur: Áki Bertholdsen
Myndir: Álvur Haraldsen

– Eg veit, at yvirmaktin er øgiliga stór. Eg veit eisini, at nógv hava hug at flenna. Men eg orki ikki at tiga longur.

Janus Dam Guttesen í Havn er farin í hernað ímóti einum vanda, sum vit hvørki kunnu lukta, smakka, hoyra ella síggja.

Hesin ósónligi vandin, hann nú er farin at stríðast ímóti, er tann heilsuvandi, ið stendst av mikroylgjunum frá øllum tí tráðleysa samskiftinum, vit eru umgyrd av nú á døgum.

Hann veit, at hetta er eitt umstrítt evni, men eftan á alla kunningina, hann hevur útvegað sær um evnið í fleiri ár, er hann púra sannførdur um, at, hetta er ein heilsuvandi, sum er heilt ítøkiligur og sum kann prógvast.

– Tað er langt síðani prógvað, at mikroylgjur, ella erbylgjur, sum tað eitur á føroyskum, frá tráðleysum interneti og fartelefonom, eru heilsuskaðiligar fyri fólk og eg haldi, at tað er neyðugt, at vit varpa ljós á hendan ósjónliga heilsuvandan, sigur Janus Dam Guttesen.

Erbylgjuovnar og tráðleysar heimatelefonir eru líka heilsuskaðiligar, tí tað haðani geislar eisini.

– Men tað er eitt sindur øðrvísi, tí fólk gera sjálvi av um tey fáa sær erbylgjuovn og tráðleysa

heimatelefon og um tey vilja leggja likam og sál til tær geislingar, ið stendst av tí.

– Eitt annað er so tað, at tey vita neyvan, hvat tey gera.

Hinvegin heldur hann, at tað einki annað enn beinleiðis ágangur á fólk at seta sendarar til fartelefonom og tráðleyst internet upp allastaðni, tí tá verða fólk tikin av ræði og fáa ikki sjálvi vart seg fyri tí skaðiligu geislingini ið stendst av tí.

Upp í glens

Janus Dam Guttesen sigur, at tað eru eini 15 ár síðani, at hann

at sannføra hann um, at hetta var álvari.

Men síðani er hann blivin so mikið sannførdur, at hann nú hevur reist málið alment.

Stovna felag

Í hesum samband hevur hann nú tikið stig til at stovna eitt felag, sum hevur til endamáls at fáa myndugleikarnar at taka hetta vandamálið í álvara.

Stovnandi aðalfundur var fríggjakvøldið og har vóru 10 fólk møtt, sum øll meldaðu seg í felagið, sum hevur fingið navnið Erbylgjufelagið.

Líkjast vit svium, merkir tað, at einir 1500 føroyingar eru álvarsliga ávirkaðir av geisling frá tráðleysum interneti, fartelefonom og øðrum tráðleysum samskihti

fekk áhuga fyri hesum vandamálinum.

Tann, sum gjørdi hann varugan við hetta, var ein dansk vinkona, ið nevnist Marianne og sum búði í Føroyum eitt skifti í sambandi við, at pápi hennara var kommunulækni í Vági.

– Hon fór at skriva til mín um, hvussu illa fyri hon var av erbylgjugeislingum. Og elektriskum feltum.

Janus viðgongur, at í fyrstuni hevði hann bara hug at sláa tað upp í glens og at tað tók sína tíð

Men áhugin er veksandi og hóast lítið og onki er gjørt fyri at gera vart við felagið, hava nú 25 fólk meldað seg sum lim.

Janus Dam Guttesen er sjálvur formaður í felagnum, Rakul Guðjónsson er skrivari og Elin Wang er kassameistari.

Limagjaldið er 100 krónur um árið.

Felagið fer nú undir ymisk tiltøk at gera vart við hetta vandamálið og nú fara tey í nevndini at tosa saman um, hvussu farast skal fram.

1500 sjúkir føroyingar

Janus Guttesen sigur, at í Føroyum eru onki hámark fyri, hvussu sterkar geislingar frá tráðleysum samskihti kunnu vera.

Annars hava alsamt fleiri og fleiri lond sett markvirði fyri slíkari geisling og eisini eru aðrar treytir fyri, hvussu nær sendarar til tráðleyst internet og fartelefonom kunnu vera við skúlar og onnur støð, har børn og ung búleikast, fyri at verja tey fyri geislingum.

Sjúkueyðkenni, sum fólk kunnu fáa av geislingum av hesum slagi, eru útslett, ovurviðkvæmi

Aðrastaðni verður roynt at fáa árinini av tráðleysari geisling viðurkenda sum eina sjúku, men tað hevur hiltast illa.

– Men í Svøríki er hetta viðurkent sum ein sjúka, ið fólk kunnu fáa avlamispensjón fyri.

Í Svøríki kunnu fólk, sum búgva í økjum við nógvari geisling, eisini fáa almennan stuðul til at verja húsini fyri geislingum.

– Tað kann gerast við at mála húsini við eini serligari máling og øðrum tiltøkum.

Í Svøríki vísa kanningar, at eini 3,2% av fólkinum eru álvarsliga ávirkað av elektro-ovurviðkvæmi og upp til 35% eru ávirkað í minni mun.

– Líkjast vit svium, merkir tað, at einir 1500 føroyingar eru álvarsliga ávirkaðir av geisling frá tráðleysum interneti, fartelefonom og øðrum tráðleysum samskihti.

Janus Dam Guttesen staðfestir, at nú hava læknar funnið fram til, at í heilanum á fólki, sum ikki tola erbylgjugeislingar, verða gjørd eitt serligt protein og tað verður bara gjørt í heilanum á fólki, sum ikki tola slíkar geislingar.

– Sostatt er ikki longur bara talan um eina ótøkiliga sjúku, sum fólk siga seg hava, men um eina sjúku, sum beinleiðis kann mátast.

Men eitt eru tey árin, sum erbylgjugeisling hevur á fólk ímeðan tey eru fyri geisling. Eitt heilt annað er, at serfrøðingar

av ymsum slagi, høvuðpína og yvirhøvur kunnu fólk verða so illa fyri, at lívsvirðið minkar.

– Fólk merkja eisini, at tey hava ikki bindindi til nakað, tey missa megina og kenna yvirhøvur órógv á sær.

Janus kennir eisini fleiri fólk í Føroyum, sum liva illa av geislingum.

Sjálvur hevur hann ikki so illa fortred av hesum, men viðhvørt merkir hann tað og yvirhøvur heldur hann, at lívsvirðið versnar í rúmunum við tráðleysari geisling.